

*Anna Kasperowicz, Zdzisław Kes**

WYKORZYSTANIE ARKUSZA EXCEL W NAUCZANIU SPORZĄDZANIA RACHUNKU PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH METODĄ POŚREDNIĄ NA STUDIACH PODYPLOMOWYCH NA UNIWERSYTECIE EKONOMICZNYM WE WROCŁAWIU

THE USE OF EXCEL IN TEACHING OF PREPARING THE CASH FLOW STATEMENT BY INDIRECT METHOD ON POSTGRADUATE STUDIES IN THE UNIVERSITY OF ECONOMIC IN WROCLAW

Katedra Rachunkowości Finansowej i Kontroli, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław, e-mail: anna.kasperowicz@ue.wroc.pl

*Katedra Rachunku Kosztów i Rachunkowości Zarządczej, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław, e-mail: zdzislaw.kes@ue.wroc.pl

Summary. The cash flow statement is the distinctive element of the financial statements. It was constructed according to different accounting principles compared to the other elements of the financial statements. His individual character stems from its subordination cash rule. Therefore, its construction requires specialized knowledge and advanced skills. These aspects are reflected in the content of subjects implemented in postgraduate schools of economics universities. The paper presents selected aspects of the teaching of constructing cash flow statement by means of indirect method using two techniques – accrual and classical.

Słowa kluczowe: arkusz kalkulacyjny, rachunek przepływów pieniężnych, treści kształcenia.
Key words: cash flow, spreadsheet application, the content of education.

WSTĘP

Rachunek przepływów pieniężnych (RPP) jest szczególnym elementem sprawozdania finansowego. Jego kasowy charakter powoduje, że wzbogaca on obraz jednostki o informacje wskazujące obszary działalności, gdzie są pozyskiwane bądź gdzie następuje utrata środków pieniężnych i ich ekwiwalentów. RPP ma za zadanie uzupełniać obraz jednostki w sprawozdaniu finansowym, wskazując „[...] pozytywne i negatywne siły oddziałujące na stan środków pieniężnych” (Sprawozdania finansowe... 2005, s. 193). W związku z tym, że ma on kasowy charakter, w przeciwieństwie do reszty sprawozdania finansowego, gdzie obowiązuje zasada memoriałowa, jego sporządzanie różni się od sposobu sporządzania pozostałych elementów. Proces ten jest na tyle charakterystyczny, że wymaga odrębnego podejścia nie tylko w praktyce, ale również w procesie dydaktycznym. Nauczanie sporządzania RPP wymaga przekazania wiedzy z zakresu jego budowy i metod konstruowania.

W opracowaniu tym skupiono się na metodzie pośredniej i zaprezentowano dwie techniki jego sporządzania za pomocą arkusza kalkulacyjnego EXCEL.

Celem opracowania jest przedstawienie koncepcji wykorzystania arkusza kalkulacyjnego EXCEL w sporządzaniu RPP, metodą pośrednią, na studiach podyplomowych prowadzonych na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu.

MATERIAŁY I METODY

W postępowaniu badawczym wykorzystano informacje z krajowej i zagranicznej literatury. Były to w szczególności źródła poświęcone tematyce sprawozdawczości finansowej, metodyce tworzenia RPP oraz zagadnień związanych ze sposobami nauczania. Ponadto wykorzystano metody przetwarzania danych dostępne w arkuszu kalkulacyjnym.

Materiał badawczy uzyskano z sylabusów studiów podyplomowych z zakresu międzynarodowych standardów rachunkowości oraz rachunkowości finansowej i kontroli, realizowanych na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu w latach 2012–2014.

ISTOTA RACHUNKU PRZEPIŃWÓW PIENIĘŻNYCH

Zgodnie z Ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości obowiązek sporządzania RPP spoczywa na jednostkach, których sprawozdanie finansowe podlega corocznemu badaniu przez biegłego rewidenta. Rachunek ten może być sporządzony metodą bezpośrednią bądź pośrednią, o czym decyduje kierownictwo jednostki (art. 48b, ust.1 Ustawy). Wybór sprowadza się przy tym tylko do określenia przez jednostkę sposobu prezentacji przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej. Przepływy z działalności inwestycyjnej i finansowej są w przypadku obu metod prezentowane w identyczny sposób. W metodzie pośredniej w działalności operacyjnej przyjmuje się za punkt wyjścia wynik finansowy, który poprzez korekty doprowadza się do postaci pieniężnej. W metodzie bezpośredniej oddzielnie są prezentowane wpływy i wydatki; na podstawie ich różnicy ustalona zostaje kwota środków pieniężnych netto z działalności operacyjnej (Gos 2011).

Niezależnie od metody sporządzania RPP z działalności inwestycyjnej i finansowej są przygotowywane metodą bezpośrednią, co oznacza, że wpływom przeciwstawia się wydatki w przekroju poszczególnych działalności.

Już na etapie wyboru metody sporządzania RPP często występuje konflikt. Księgowi preferują metodę pośrednią, która od 1994 do 2002 roku była jedyną metodą, na którą pozwala ustawa o rachunkowości. W związku z tym większość praktyków zdążyła się już do niej przyzwyczaić. W pionach finansowych preferowana jest natomiast metoda bezpośrednia – jako wygodniejsza do prognozowania i bardziej czytelna. Jednak w praktyce może być ona trudniejsza, szczególnie w dużych podmiotach gospodarczych, które nie dysponują zintegrowanymi systemami informatycznymi (Maślanka 2013).

Działalność operacyjna dotyczy rodzaju działalności jednostki, do którego została ona powołana (Krajowy Standard Rachunkowości nr 1). Odnosi się ona przede wszystkim do skutków transakcji, które uwzględnia się przy ustalaniu wyniku finansowego ze sprzedaży. Może zatem obejmować wpływy i wydatki związane z:

- produkcją wyrobów gotowych, jeżeli jednostka prowadzi działalność produkcyjną;
- realizacją usług w przypadku usługodawców;

- towarami i materiałami, gdy jednostka zajmuje się handlem;
- leasingiem w wypadku świadczenia usług leasingu;
- instrumentami finansowymi, jeżeli jednostka jest powołana do obrotu takimi instrumentami.

W działalności inwestycyjnej ujmuje się wpływy i wydatki związane z obrotem aktywami trwałymi jednostki, z wyjątkiem długoterminowych rozliczeń międzyokresowych, a także inwestycjami krótkoterminowymi, z wyjątkiem środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych. Działalność ta zwana jest również działalnością lokacyjną i dotyczy nie tylko obrotu składnikami, zakwalifikowanymi w bilansie jednostki do inwestycji; jej przedmiotem jest również zakup i sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych (Krajowy Standard Rachunkowości nr 1).

W działalności finansowej należy wykazać wpływy i wydatki, związane zarówno z pozyskaniem, jak i utratą własnych i obcych źródeł finansowania. Jej przedmiotem jest pozaoperacyjne pozyskiwanie środków finansowania oraz ich spłata wraz ze związanymi z tym kosztami i przychodami o charakterze pieniężnym (Krajowy Standard Rachunkowości nr 1).

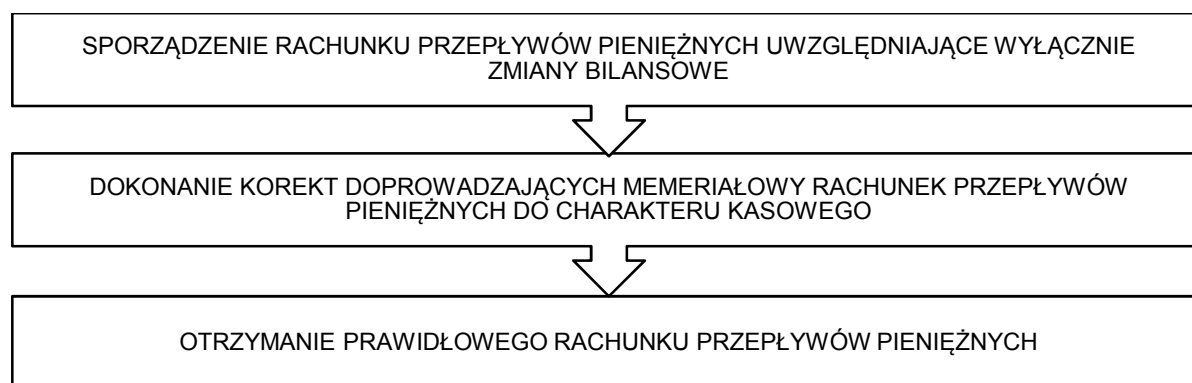
RPP można sporządzić metodą pośrednią za pomocą dwóch technik. Podstawą sporządzenia rachunku według pierwszej techniki, tak zwanej klasycznej, są bilans, rachunek zysków i strat oraz informacja dodatkowa. Sporządzenie RPP wymaga również analizy zapisów na kontach rozrachunkowych, dotyczących zakupu i sprzedaży środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, a także kosztów i przychodów finansowych oraz pozostałych operacyjnych. W pierwszym etapie konstruowania rachunku najlepiej jest wprowadzić wszystkie pozycje mające swoje źródło w bilansie, czyli zmianę stanu:

- rezerw;
- zapasów;
- należności;
- zobowiązań krótkoterminowych, z wyjątkiem pożyczek i kredytów;
- rozliczeń międzyokresowych.

Następnie należy uzupełnić zestawienie danymi z rachunku zysków i strat, takimi jak wynik netto oraz amortyzacja. Jeżeli jednostka sporządza rachunek zysków i strat w wersji kalkulacyjnej, wartość rocznej amortyzacji jest podawana w informacji dodatkowej. Kolejne pozycje należy wprowadzać zgodnie z zaleceniami Krajowego Standardu Rachunkowości (KRS) nr 1 „Rachunek przepływów pieniężnych”, przy czym ich ustalenie wymaga indywidualnej analizy.

Druga technika, tak zwana memoriałowa, oparta na zmianach bilansowych, polega na zrealizowaniu procedury przedstawionej na rys. 1.

Pierwszy etap sporządzania RPP techniką zmian bilansowych polega na przyporządkowaniu wszystkich memoriałowych zmian bilansowych do odpowiednich pozycji RPP. Zmiany bilansowe wprowadza się z zasady, zmieniając zawsze znak zmian aktywnych i pozostawiając znak zmian pasywnych, z pominięciem „zmiany stanu środków pieniężnych”. Przyjmuje się, że wzrost składników aktywnych (dodatnia zmiana ich stanu) generuje wydatki, w związku z czym w RPP wprowadza się te zmiany ze znakiem ujemnym. Zmniejszenie składników majątku (ujemna zmiana ich stanu) jest ujmowana jako wpływy. Wzrost składników pasywów (dodatnia zmiana ich stanu) ma charakter wpływów. Dlatego w rachunku na pierwszym etapie jego konstrukcji ujmuje się je jako wpływy – ze znakiem plus. Zmniejszenie składników pasywów jest traktowane jako wydatek. W związku z tym suma wprowadzonych zmian powinna zbilansować się do kwoty zmiany bilansowej środków pieniężnych.

Rys. 1. Procedura sporządzania rachunku przepływów pieniężnych techniką korekt zmian bilansowych
 Źródło: opracowano na podstawie Śnieżek i Wiatr (2011).

W tej fazie konstruowania rachunku stosuje się uproszczenia, które polegają na założeniu, że:

- wszystkie zmiany bilansowe mają charakter pieniężny,
- nie wszystkie przyporządkowane do konkretnych pozycji, rachunku zmiany stanów bilansowych odpowiadają merytorycznie zawartości poszczególnych pozycji, zgodnie z definicją KRS nr 1 „Rachunek przepływów pieniężnych”.

Zastosowanie takich uproszczeń umożliwia skonstruowanie RPP w formie memoriałowej w pierwszej fazie omawianej techniki. Druga faza polega na dokonaniu korekt w memoriałowym rachunku, które doprowadzają poszczególne pozycje do charakteru kasowego. Wprowadzanie korekt odbywa się na zasadzie przesunięć, czyli zawsze jedną pozycję koryguje się na plus, a drugą na minus o tę samą kwotę, tak aby suma wprowadzonej zmiany była zawsze zerowa. Ostatnim etapem jest ustalenie RPP w formie kasowej, co osiąga się poprzez arytmetyczne sumowanie poszczególnych pozycji rachunku memoriałowego oraz wprowadzonych korekt.

CHARAKTERYSTYKA PROWADZONYCH ZAJĘĆ

Przedmiot rachunek przepływów pieniężnych (RPP) znajduje się w programie studiów podyplomowych realizowanych w Katedrze Rachunkowości Finansowej i Kontroli na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu; są to: międzynarodowe standardy rachunkowości oraz rachunkowość finansowa i kontrola. W ramach przedmiotu RPP zgodnie z sylabussem wyznaczono dwa cele:

- 1) przekazanie wiedzy z zakresu konstrukcji RPP,
- 2) przekazanie wiedzy i umiejętności jego sporządzania.

Po ukończeniu studium słuchacz powinien:

- a) w ramach wiedzy
 - posiadać wiedzę z zakresu budowy RPP,
 - posiadać wiedzę z zakresu zasad sporządzania RPP;
- b) w ramach umiejętności
 - potrafić w podstawowym zakresie sporządzić RPP;

- c) w ramach kompetencji personalnych i społecznych
- mieć świadomość konieczności monitorowania przepływów pieniężnych w jednostce gospodarczej.

Adresatami studiów podyplomowych rachunkowość finansowa i kontrola są księgowi, pracownicy biur rachunkowych, osoby zainteresowane problematyką księgowości, sprawozdawczości finansowej, audytu oraz przygotowaniem firmy do kontroli wewnętrznej i zewnętrznej. Międzynarodowe standardy rachunkowości są natomiast kierowane do księgowych zatrudnionych w działach finansowo-księgowych i audytorów pragnących poszerzyć swoją wiedzę o zastosowanie międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej. Studia te mogą też podjąć dyrektorzy finansowi oraz główni księgowi firm notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie oraz oddziałów zagranicznych firm funkcjonujących w Polsce. Zarówno w programie jednych, jak i drugich studiów zaplanowano po 8 godzin lekcyjnych na realizację omawianego przedmiotu, w tym 4 godziny lekcyjne na wprowadzający w tematykę przepływów wykład realizowany w formie multimedialnej z przykładami. W drugiej części zajęć jest prezentowany przykład sporządzania RPP metodą pośrednią, z wykorzystaniem technik klasycznej oraz memoriałowej.

KOMUNIKATY DYDAKTYCZNE

Materiał przekazywany słuchaczom w trakcie zajęć audytoryjnych powinien mieć określoną strukturę. Treści kształcenia obejmują (Kruszewski 1987):

- a) uporządkowany zbiór wiadomości,
- b) ogół planowanych doświadczeń ucznia w miejscu nauczania,
- c) ogół sytuacji pedagogicznych nakierowanych na ogólnie rozumiane i pożądane zmiany w osobowości słuchacza oraz spontaniczne czynności słuchacza, dzięki którym mają nastąpić zmiany w jego psychice pod wpływem przekazywanego materiału.

W omawianym przypadku na pierwszy element, czyli treści kształcenia, składają się materiały dydaktyczne w formie multimedialnej prezentacji (treść wykładu) oraz dwie wizualizowane techniki sporządzania rachunku przepływów pieniężnych, metodą pośrednią, za pomocą arkusza kalkulacyjnego EXCEL. Treść wykładu została podzielona na części składowe, z których najmniejsze (tak zwane atomy) stanowią niewielki fragment wiedzy zaprezentowanej na poszczególnych slajdach. Prezentacja treści dydaktycznych odbywa się na zasadzie „jeden ekran, jedna myśl” (Hyla 2005, s.186). Rozwiązanie przykładu polega na interaktywnej prezentacji, w której w kolejnych krokach są prezentowane powiązania danych źródłowych przykładu z miejscem oraz sposobem prezentacji w poszczególnych pozycjach RPP.

Planowane doświadczenia w miejscu nauczania mają na celu wywołanie zmian w zakresie wiedzy i umiejętności słuchaczy. Treści prezentowane w części wykładowej przyczyniają się do zdobycia bądź poszerzenia wiedzy teoretycznej z zakresu budowy i zasad sporządzania rachunku przepływów pieniężnych. Prezentacja dwóch technik ma za zadanie zwiększenie umiejętności z zakresu konstruowania rachunku, w szczególności z wykorzystaniem arkusza kalkulacyjnego EXCEL.

Trzeci element treści kształcenia obejmuje sytuacje powstałe w trakcie procesu dydaktycznego, dzięki którym zachodzą pozytywne zmiany w psychice słuchacza. Wywołaniu pozytywnych zmian w zakresie wiedzy i umiejętności słuchaczy sprzyjają:

- a) właściwie dobrane i sugestywnie opowiadane przykłady;
- b) właściwie dobrane obrazy i elementy multimedialne;
- c) właściwy dobór czasu na zapoznanie się słuchaczy z przekazywanymi treściami, na próbę samodzielnego rozwiązania pojedynczych zadań oraz na dyskusję nad prawidłowymi rozwiązaniami;
- d) możliwości uczenia się na własnych błędach;
- e) poczucie bezpieczeństwa.

ZAŁOŻENIA KONCEPCJI WYKORZYSTANIA ARKUSZA MS EXCEL

W procesie dydaktycznym, ukazującym problematykę tworzenia przepływów pieniężnych, ważne jest ukazanie źródeł danych oraz ich roli w ustalaniu poszczególnych pozycji. Wiąże się z to zarówno z wiedzą, umiejętnościami, jak i z kompetencjami zawartymi w sylabusie do przedmiotu rachunek przyływów pieniężnych, wykładanego w ramach studiów podyplomowych na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Jeśli chodzi o nowoczesne techniki prezentacji, warto zwrócić uwagę na możliwość interaktywnej prezentacji budowy sprawozdania finansowego z wykorzystaniem arkusza kalkulacyjnego. Dzięki nim można przedstawić krok po kroku dane, które są podstawą ustalenia poszczególnych pozycji przepływów pieniężnych. Uatrakcyjni to zajęcia, ale przede wszystkim ułatwia zrozumienie istoty metod tworzenia sprawozdań finansowych. Może też stanowić materiał poglądowy dla słuchaczy do wykorzystania w praktyce.

Jak wyżej napisano, budowa RPP polega m.in. na wykorzystaniu danych pochodzących z bilansu, rachunku zysków i strat oraz innych informacji finansowych, a następnie na poddaniu ich ewentualnej korekcie. W procesie dydaktycznym jest zatem ważne wskazanie:

- które pozycje RPP są ustalane,
- jakie dane są wymagane do tej korekty,
- jakie jest źródło tych danych,
- czy poszczególne wartości zmniejszają czy zwiększają określone pozycje RPP.

Realizacja tego procesu może przebiegać w różnoraki sposób, np. poprzez: wypełnianie poszczególnych pozycji tabeli na tablicy przez prowadzącego lub studenta, indywidualną pracę studentów pod kierunkiem prowadzącego, prezentację multimedialną ze slajdami przedstawiającymi poszczególne korekty. Spośród wielu możliwości autorzy niniejszego opracowania zwrócili uwagę na przydatność arkusza kalkulacyjnego zainstalowanego w komputerze, który jest podłączony do projektora multimedialnego. Umożliwia to przedstawienie dużej grupie słuchaczy wykorzystania interakcji, polegającej na bieżącym wprowadzaniu danych finansowych do RPP, wskazaniu kierunków ich korekt oraz prezentacji wyników tych korekt w czasie rzeczywistym.

Należy przy tym odrzucić rozwiązania polegające na wprowadzaniu (wpisywaniu za pomocą klawiatury) formuł odwołujących się do arkuszy z danymi źródłowymi. Tego typu podejście utrudnia analizę sposobu tworzenia RPP z uwagi np. na wyświetlanie w komórce łącznego wyniku wszystkich korekt danej pozycji. Podgląd formuły nie zawsze natomiast stanowi dużą pomoc w analizie z uwagi na liczne odwołania do wierszy i kolumn wielu arkuszy. Przykładowo formuła, dotycząca wyznaczania zmian stanu rozliczeń międzyokresowych, może wyglądać następująco: =Aktywa!E34-Pasywa!E15-Pasywa!C20.

Budując zatem mechanizm tworzenia RPP, w arkuszu kalkulacyjnym należy uwzględnić następujące wymagania:

- 1) arkusz powinien zawierać formularze sprawozdań finansowych zgodne z ustawą o rachunkowości;
- 2) formularze sprawozdań finansowych powinny zawierać odpowiednie formuły sumujące (dla pozycji grupujących inne pozycje);
- 3) poszczególne pozycje RPP powinny być wypełnione za pomocą prostego i czytelnego interfejsu, dającego możliwość wskazania źródła danych, konkretnej nazwy pozycji oraz znaku algorytmu sumującego;
- 4) korekty dotyczące danej pozycji RPP powinny być wykonywane za pomocą prostego i czytelnego interfejsu, dającego możliwość wskazania źródła danych, konkretnej nazwy pozycji oraz znaku algorytmu sumującego;
- 5) słuchacz powinien mieć możliwość bezpośredniej identyfikacji wartości RPP oraz ich korekt (np. w postaci listy komórek zawierającej poszczególne wartości), które były wykonane w przypadku danej pozycji rachunku;
- 6) skoroszyt powinien umożliwiać stworzenie RPP techniką klasyczną i techniką memoriałową.

Skuteczność takiego rozwiązania jest zdeterminowana przez funkcjonalność arkusza kalkulacyjnego w zakresie sprostania wymaganiom stawianym przed procesem dydaktycznym. Oznacza to, że skoroszyt arkusza kalkulacyjnego musi być tak skonfigurowany, aby spełniał wszystkie wskazane wymagania.

Narzędzia informatyczne, w większości przypadków, dostarczają wielu sposobów rozwiązania danego problemu. Arkusz kalkulacyjny MS Excel (wersja 2013) nie jest wyjątkiem. Poszukując właściwego rozwiązania, autorzy niniejszego opracowania zmierzali do uproszczenia interfejsu wprowadzania danych do arkusza i – co może być dla niektórych użytkowników istotne – zastosowania standardowych funkcji arkusza bez wykorzystywania makropoleceń.

Skoroszyt służący do prezentacji procesu budowy RPP wykorzystuje głównie dwa mechanizmy arkusza kalkulacyjnego; są to konspekty oraz listy wyboru. Konspekty pozwalają na intuicyjne ukrywanie i odkrywanie wierszy lub ich grup, w tym na wielu poziomach, a także kolumn zawierających np. korekty pozycji RPP. Poszczególne poziomy konspektu mogą być w dowolny sposób ukrywane i rozwijane w zależności od potrzeb użytkownika. Na przykład w wersji do drukowania mogą być ukryte wszystkie dodatkowe wiersze i kolumny, natomiast w wersji wykorzystywanej w prezentacji lub analizie rozwiązania konspekt może być rozwinięty w całości lub w sposób wybiórczy (por. rys. 2 i 3).

1	2	A	B	C	D
1		Rachunek przepływów środków pieniężnych (metoda pośrednia)			
2	ID	Pozycja			Wartość
3		A Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
+	4	I	Zysk (strata) netto		16 064,00
6		II	Korekty razem:		4 358,00
+	7	1	Amortyzacja (+)		10 560,00
+	9	2	Zyski / straty z tytułu różnic kursowych(+/-)		244,00
+	12	3	Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)(+/-)		-1 068,00
+	17	4	Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej (+/-)		-562,00
+	22	5	Zmiana stanu rezerw (+/-)		430,00
+	24	6	Zmiana stanu zapasów (+/-)		-4 022,00
+	26	7	Zmiana stanu należności (+/-)		-2 724,00
+	28	8	Zmiana stanu zob. krótkoterm. z wyjątkiem pożyczek i kredytów (+/-)		458,00
+	32	9	Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych (+/-)		1 042,00
+	36	10	Inne korekty (+/-)		0,00
38		III	Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej (I +/- II)		20 422,00

Rys. 2. Fragment rachunku przepływów w widoku ukrytych szczegółów konsolidacji

1	2	A	B	C	D
1		Rachunek przepływów środków pieniężnych (metoda pośrednia)			
2	ID	Pozycja			Wartość
3		A Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
-	4	I	Zysk (strata) netto		16 064,00
	5	R	Zysk / strata netto (K- L-M)		16 064,00
6		II	Korekty razem:		4 358,00
-	7	1	Amortyzacja (+)		10 560,00
	8	R	Amortyzacja		10 560,00
-	9	2	Zyski / straty z tytułu różnic kursowych(+/-)		244,00
	10	O	inwestycyjnej (zakup środka trwałego za granicą)	--	-156,00
	11	O	finansowej (zaciągnięty kredyt w walucie obcej)		400,00
-	12	3	Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)(+/-)		-1 068,00
	13	O	odsetek od półrocznych lokat bankowych	--	-1 060,00
	14	O	odsetek od udzielonych pożyczek	--	-718,00
	15	O	odsetek zapłaconych od kredytów		1 100,00
	16	O	otrzymanych dywidend	--	-390,00
-	17	4	Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej (+/-)		-562,00
	18	R	Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	--	-610,00
	19	R	Zysk ze zbycia inwestycji	--	-112,00
	20	TZ	Pozostałe środki trwałe Nieodpłatne przekazanie	--	60,00

Rys. 3. Fragment rachunku przepływów w widoku rozwiniętych szczegółów konsolidacji

Listy wyboru dostępne w MS Excel umożliwiają łatwe wprowadzanie danych do komórek. Mogą to być: symbole rodzajów źródeł danych, poszczególne pozycje aktywów, pasywów, rachunku zysku i strat. Możliwe jest przy tym zastosowanie list zależnych. Oznacza to, że pozycje na jednej liście zależą od wyboru dokonanego przez użytkownika na innej liście. Przykładowo, przy wskazaniu symbolu źródła danych jako aktywów na liście zależnej pojawiają się tylko pozycje wymienione w aktywach. Analogicznie przy zmianie rodzaju źródła lista zależna będzie zawierała odpowiednie elementy (por. rys. 4 i 5).

1	2	A	B
	6	II	Korekty razem:
+	7	1	Amortyzacja (+)
+	9	2	Zyski / straty z tytułu różnic kursowych(+/-)
+	12	3	Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)(+/-)
-	17	4	Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej (+/-)
	18	RZiS	Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych
	19		Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych
	20		Dotacje
	21		Inne przychody operacyjne
	21		Pozostałe koszty operacyjne
+	22		Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych
+	24		Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych

Rys. 4. Lista wyboru dla pozycji rachunku zysków i strat (komórka A18 pokazuje tekst „RZiS” przypisany do źródła danych z pozycjami rachunku zysków i strat)

1	2	A	B
	6	II	Korekty razem:
+	7	1	Amortyzacja (+)
+	9	2	Zyski / straty z tytułu różnic kursowych(+/-)
+	12	3	Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)(+/-)
-	17	4	Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej (+/-)
	18	Pasywa	Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych
	19		Kapitał (fundusz) własny
	20		Kapitał podstawowy
	21		Należne wpłaty na kapitał podstawowy (-)
	21		Udziały (akcje) własne (-)
+	22		Kapitał (fundusz) zapasowy
+	24		Kapitał z aktualizacji wyceny

Rys. 5. Lista wyboru dla pozycji pasywów (komórka A18 zawiera tekst „Pasywa” przypisany do źródła danych z pozycjami pasywów)

Ważnym elementem aplikacji są formuły wyszukujące z tabel danych źródłowych odpowiednie kwoty na podstawie elementów wskazanych na listach wyboru. Oznacza to brak ręcznego wprowadzania jakichkolwiek danych do RPP w trakcie prezentacji dla studentów. Natomiast zastosowanie konspektów oraz wyodrębnienie dodatkowych wierszy i kolumn z poszczególnymi korektami ułatwia samodzielną analizę przypadku przez słuchaczy.

PODSUMOWANIE

Konstruowanie RPP wymaga posiadania wiedzy dotyczącej zawartości jego poszczególnych pozycji oraz umiejętności technicznych jego sporządzenia. Sposób jego sporządzenia jest odmienny od pozostałych elementów sprawozdania finansowego, ponieważ jest podporządkowany zasadzie kasowej, a nie memoriałowej. Praktyczne przygotowanie słuchaczy studiów podyplomowych do zmierzenia się z tym problemem jest wyjściem naprzeciw ich

oczekiwaniom. Dwie zaprezentowane w opracowaniu techniki sporządzania RPP metodą pośrednią dają możliwość wyboru techniki najbardziej odpowiedniej do określonych warunków. Przekazanie wiedzy, dotyczącej budowy i sporządzania RPP, jest złożonym procesem, wymagającym przygotowania wykładu teoretycznego dającego podbudowę merytoryczną oraz rozwiązania praktycznego zadania. Wspólne konstruowanie RPP na konkretnym przykładzie jest podstawą kształtowania umiejętności budowania tego elementu sprawozdania finansowego. Wykorzystanie arkusza kalkulacyjnego w tym zakresie daje większe możliwości prezentacji procesu tworzenia oraz przygotowuje do samodzielnego stworzenia matrycy na indywidualne potrzeby słuchaczy, która może być wykorzystywana w kolejnych latach.

PIŚMIENNICTWO

- Gos W.** 2011. Rachunek przepływów pieniężnych. Warszawa, Difin, 40–42.
- Hyla M.** 2005. Przewodnik po e-learningu. Kraków, Oficyna Ekonomiczna, 186.
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 1 „Rachunek przepływów pieniężnych”**, http://www.mf.gov.pl/c/document_library/get_file?uuid=e262d42a-4bd7-4e21-8bb9-40177cac0554&groupId=764034, dostęp: kwiecień 2014.
- Kruszewski K.** 1987. Zmiana i wiadomość. Perspektywy dydaktyki ogólnej. Warszawa, PWN, 112.
- Maślanka T.** 2013. Przepływy pieniężne w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Warszawa, CH Back, 25.
- Sprawozdania finansowe i ich analiza.** 2005. Red. B. Micherda. Warszawa, SKwP, 193.
- Śnieżek E., Wiatr M.** 2011. Praktyczne aspekty sprawozdawczości przepływów pieniężnych. Warszawa, Oficyna Wolters Kluwer Business, 115.